

13. 373.

Reference

1. Azhyppo O. YU. (2013), "Theoretical and methodological principles of training future teachers of physical culture for professional activity in general educational institutions" : avtoref. dys. ... dokt. ped. nauk : 13.00.04. Kharkiv. 39 s.
2. Andrushchenko V. P. (2016), "A new school will be built by a new teacher". Osvita. № 47. S. 2–3.
3. Bakhmat N. V. (2015), "Practical training of future primary school teachers in the conditions of innovative educational environments". Pedagogichna osvita: teoriya i praktyka. Vyp. 18. S. 23-30.
4. Bakhmat N. V. (2015), "Practical training of future primary school teachers in the conditions of an innovative educational environment". Pedagogichna osvita: teoriya i praktyka. Vyp. 18. S. 23-30.
5. Bryzhak N. YU. (2016), "Professional mobility as a professional quality of the future teacher". Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Pedagogika. Sotsial'na robota. Vyp. 1. S. 67–70. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2016_1_16 (data zvernennya: 20.06.2023).
6. Hayduk N.M., Klos L. YE., Stavkova S. H. (2007), "Social work: Practical training of students at the educational and qualification level "Bachelor": navch. posibnyk. L'viv, 164 s.
7. Dem'yanenko N. M. (1998), "General pedagogical training of teachers in Ukraine" (XIX st.–persha pol. XX st.). Kyiv. 328 s.
8. Zakharin S. V. (2011), "Peculiarities of the development of higher education in the context of modern challenges". Ekonomika i upravlinnya. № 4. S. 25–29.
9. Klos L. YE. (2013), "Practical component of professional training of future social workers for health-preserving activities". Visnyk L'vivs'koho derzhavnoho universytetu bezpeky zhyttyediyal'nosti. № 8. S. 222-232.
10. Kremen' V. H. (2013), "Innovative person as a goal of modern education". Filosofiya osvity. № 2 (13). S. 7–22.
11. Necheporenko M. V. (2012), "Practical preparation of students for professional activity". Naukovi zapysky kafedry pedagogiky. Vyp. 30. S. 101-106.
12. Yankovs'ka L. A., Zakharchyn R. M. (2012), "Professional and practical training of specialists in higher education and its innovative development in the format "State - higher educational institutions - employers". Naukovyy visnyk NLTU Ukrainy. Vyp. 22.4. S. 367-373

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.9(169).10

УДК: 796.011.09 : 796.33

Дулібський А.В.,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри футболу
Львівський державний університет фізичної культури
імені І. Боберського, м. Львів

СПОРТИВНИЙ ВІДБІР, СЕЛЕКЦІЯ ТА ІГРОВА ОРІЄНТАЦІЯ ФУТБОЛІСТІВ У НІДЕРЛАНДАХ

Загальнонаціональною футбольною програмою Нідерландів називають "королівську методику" спеціалізованого навчання і спортивної підготовки юних футболістів, яку було запроваджено в Голландії на початку 70-х років 20-го століття. Програму було прийнято для всестороннього застосування у середині 80-х років ХХ століття. Основні принципи даної методики з певними усучасненими модифікаціями існують у Нідерландах до теперішнього часу в усіх кращих клубних футбольних академіях країни.

Навчання техніці гри і техніко-тактичним діям проходять, в основному, шляхом використання на початкових етапах простих ігрових прийомів та навчальних ігор на малорозмірних майданчиках. На таких ігрових майданчиках гравці зможуть відчувати змагальне середовище, подібне до того, з яким вони можуть зіткнутися у реальних ігрових ситуаціях під час офіційних чи контрольних ігор.

Ідеї Рінуса Міхелса та Йохана Кройффа сьогодні є базисом діяльності більшості нідерландських молодіжних клубних футбольних програм, де основний акцент у навчанні гри робиться на елементах контролю м'яча та ігрових навичках. Пріоритетним у цих програмах залишається розвиток ігрового інтелекту і техніко-тактичної навченості.

Ключові слова: відбір, методика, програма, клуб, збірна.

Dulibskyy Andriy. Selection and playing orientation of footballers in the Netherlands. The national football program of the Netherlands is called the "royal methodology" of specialized training and sports training of young football players, which was introduced in Holland in the early 70s of the 20th century. The program was tested in detail and adopted for comprehensive application in the mid-80s of the same twentieth century. The basic principles of this technique with certain modern modifications exist in the Netherlands to date in almost all the best club football academies in the country.

The Dutch system of specialized game training and sports training of young football players today is one of the most effective in the world. Every year, Dutch football academies educate and give a "ticket" to professional sports to dozens of gifted players for Eredivisie clubs (the highest division of Dutch football), teams from the leading European club championships and the national football team of the country.

Training in the technique of the game and technical and tactical actions takes place mainly through the use at the initial stages of simple game techniques and educational games on small grounds. In such playgrounds, players will be able to experience a competitive environment similar to that they may encounter in real game situations during official or test games.

The ideas of Rinus Michels and Johan Cruyff today are the basis of most Dutch youth club football programs, where the main emphasis in learning the game is on elements of ball control and game technical and tactical skills. The priority in these programs remains the development of game intelligence and technical and tactical learning.

Key words: selection, methodology, program, club, national team.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Нідерландська система спеціалізованого навчання гри та спортивної підготовки юних футболістів на сьогодні є однією з найефективніших у світі [5]. Щорічно футбольні академії Голландії виховують і дають "путівку" в професійний спорт десяткам обдарованих гравців для клубів Ередивізії (вищій дивізіон нідерландського футболу), команд з провідних клубних чемпіонатів Європи та національної збірної команди країни з футболу.

Нідерландські професійні футболісти мають у світі футболу заслужену репутацію добре технічно оснащених, високотворчих, тактично грамотних, спортивно-агресивних за стилем ведення та розуміння гри виконавців. Такі важливі для гри в футбол якості не виникли випадково. Вони є результатом продуманої ігрової філософії та чітко визначеної методології спеціалізованого навчання, які прищеплюються голландським футболістам, починаючи з дитячо-юнацького та молодіжного рівнів [2 - 4]. Дослідження феномену нідерландського футболу є важливим аспектом системного підходу щодо вирішення проблем спортивного відбору, селекції та ігрової орієнтації футболістів України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Королівський нідерландський футбольний союз (Koninklijke Nederlandse Voetbalbond або KNVB), створений у 1889 році, має значні досягнення у сфері розвитку наймасовішого виду спорту – футболу. На чемпіонатах Європи і чемпіонатах світу з футболу голландська збірна, як правило, серед постійних головних фаворитів цих великих престижних змагань. За період від початку 70-х років ХХ століття до другої декади ХХІ століття національна збірна команда Нідерландів один раз була чемпіоном Європи (1988 р.) і тричі бронзовим призером чемпіонату Європи (1976, 1992, 2000 рр.); на чемпіонатах світу тричі була другою (1974, 1978, 2010 рр.) та один раз завойовувала бронзові нагороди (3-є місце) (2014 р.) [5].

В історії футболу Нідерланди двічі стояли біля витоків революційних напрямків розвитку гри у футбол. На початку 70-х років ХХ століття представники голландського футболу подарували світу революційний "тотальний футбол", а у 2010 році сприяли утвердженню на футбольних полях іспано-барселонської "тікі-такі".

Варто зазначити, що у фінальному поєдинку Чемпіонату світу з футболу 2010 року, який проводився на полях Південно-Африканської Республіки (ПАР), голландці поступилися у надзвичайно напруженому і рівному протистоянні національній збірній команді Іспанії. Основу ж чемпіонської збірної Іспанії складали вихованці всесвітньовідомої барселонської футбольної школи "Ла Масія". Футбольна академія іспано-каталонської "Барселони" була заснована у 1979 році, але справжнє визнання отримала у 90-х роках ХХ століття. На той час основну професійну команду футбольного клубу "Барселона" очолював у якості головного тренера нідерландець Йоган Кройфф. Саме "летючий голландець", як тоді величали триразового володаря "Золотого м'яча" кращому футболісту Європи, привніс у діяльність академії "Барселони" системний підхід і загальну навчальну методичку виховання юних талановитих гравців клубу. Він регулярно проводив навчально-тренувальні заняття, виїзні тренувальні сесії та навчальні семінари з вихованцями академії футбольного клубу "Барселона" "Ла Масії".

Чимало ідей Кройфф запозичив у свого рідного клубу – амстердамського "Аяксу", де він досконало ознайомився із "королівською навчальною методикою". Нині вже тривалий час спостерігається народження та сходження до спортивних вершин значної кількості футбольних талантів у стінах барселонської школи "Ла Масія". За основу навчання гри в футбол у барселонській "кузні талантів" взято удосконалену нідерландську "королівську навчальну методичку" у поєднанні з високотехнічною іспано-каталонською агресивною жагою до гри.

У рамках вищезгаданого контексту необхідно згадати і про видатного тренера амстердамського "Аякса" та національної збірної команди Нідерландів – одного з "творців" і засновників тотального футболу – Рінуса Міхелса. Саме цей тренер триразових володарів Кубка європейських чемпіонів серед кращих клубних команд і чемпіонів Європи 1988 року серед національних збірних команд започаткував розвиток "королівської методички" навчання і підготовки юних футболістів у "Країні тюльпанів". На думку видатного нідерландського тренера, вуличний дитячий футбол є найприроднішою освітньою системою, яка ефективно розвиває футбольні можливості дітей. На ідеях нідерландського "генерала" тотального футболу Рінуса Міхелса та "королівської методички" навчання і підготовки юних і професійних футболістів формувався як видатний гравець, а потім – вищезгаданий тренер і функціонер, легендарний володар трьох "Золотих м'ячів" кращому гравцеві Європи – Йоган Кройфф.

Тотальний футбол – тактико-стратегічна концепція та філософія гри, яка дозволяє будь-якому польовому гравцеві у процесі матчу зайняти на футбольному полі ігрову позицію будь-якого іншого партнера зі своєї команди, окрім воротаря. У випадку ігрової необхідності, коли один гравець змінює ігрову позицію, партнер зобов'язаний негайно зайняти звільнену територіальну нішу на футбольному полі ("підстрахувати" партнера), зберігаючи організаційну цілісність тактико-стратегічних побудов команди. Це означає, що кожен футболіст може грати як захисник, півзахисник або нападник, як того вимагає ігрова ситуація на футбольному полі. Єдиним гравцем, який не може покинути свою ігрову позицію та залишається у своєму ігровому амплуа, є воротар.

Зв'язок роботи з науковими темами. Роботу виконано у межах теми 2.21 "Удосконалення системи підготовки на сучасному етапі розвитку футболу" згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2016 - 2020 рр. (номер державної реєстрації 0116U001618), а також у межах теми "Удосконалення системи підготовки кваліфікованих спортсменів в ігрових видах спорту на різних етапах багаторічного удосконалення" згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2021 - 2025 рр. (номер державної реєстрації 0122U001576). Роль автора полягає у вивченні та аналізі особливостей відбору та селекції до клубних і національних збірних команд Нідерландів.

Мета дослідження – визначити особливості організації, проведення та науково-методичного забезпечення процесу спеціалізованого навчання гри та спортивного відбору, селекції й ігрової орієнтації футболістів у Нідерландах.

Основні завдання дослідження:

1. Вивчити досвід організації, проведення та науково-методичного забезпечення процесу спеціалізованого навчання грі та спортивного відбору, селекції й ігрової орієнтації футболістів у Нідерландах.

2. Проаналізувати науково-практичні та науково-методичні підходи спеціалістів футболу Нідерландів щодо організації та проведення навчальних, навчально-тренувальних і змагальних форм спеціалізованого навчання грі та спортивного відбору, селекції й орієнтації у різних вікових групах.

3. Визначити вірогідність використання позитивного досвіду і вибіркової трансляції нідерландської системи організації, проведення та науково-методичного забезпечення спеціалізованого навчання грі та спортивного відбору, селекції й ігрової орієнтації футболістів у сучасних умовах розвитку футболу в Україні.

У дослідженні було використано такі **методи**:

1. Аналіз науково-методичних та науково-періодичних спеціалізованих літературних джерел.

2. Аналіз і синтез даних та матеріалів всесвітньої системи сполучених комп'ютерних мереж Інтернет.

3. Участь в он-лайн вебінарах Королівського нідерландського футбольного союзу (KNVB) 2020, 2021, 2022, 2023 років.

Виклад основного матеріалу. Королівський нідерландський футбольний союз (KNVB) налічує 3229 аматорських футбольних клубів і 1 217 545 учасників (дані 2019 р.). В основному, це – громадяни Нідерландів віком від 5 до 79 років, які займаються футболу в клубах різного рівня та організаційно-спортивної величини. У Нідерландах налічується майже півмільйона юних футболістів віком від 7 до 18 років. Кожного року тільки у віковій категорії "До-12 років" ріст кількості учасників становить майже 3 % від показників попереднього року.

Всі футбольні академії Голландії розподілені на дві частини: футбольні школи для всіх, хто просто бажає грати у футбол, та академії для найкращих талановитих елітних юних футболістів. Глибинна сутність нідерландської програми виховання висококваліфікованих футболістів полягає у тому, що найталановитіші гравці, розпочинаючи з десятирічного віку, навчаються і удосконалюються на основі розвитку своїх найсильніших індивідуальних ігрових якостей. За цими проявами індивідуальності для дітей та юнаків підбирається оптимальне ігрове амплу на футбольному полі, а потім, за чітко визначеною і детально продуманою методикою, навчають основам футболу згідно вимог щодо певного мобільного розташування під час гри.

Програма також детально регламентує види розвивальних [1] навчально-тренувальних і змагальних навантажень у залежності від вікових особливостей гравців. Крім того, найобдарованіших хлопців у всіх клубних футбольних академіях педагогічно виважено "підтягують" до групи юних футболістів, старшої на рік або два роки за віком.

Різниця між "відбором" та "не вибором" гравця до складу академічних команд часто означає, що дитячо-юнацьким відбірковим групам у Нідерландах дозволяється вчитися футболу і тренуватися якісно під наглядом кваліфікованих тренерів у найкращих інфраструктурних умовах не тільки у перші роки занять улюбленою грою. Щоб сприяти цьому, KNVB розпочав проект "Молодіжний футбол з рівними можливостями" у сезоні 2019/2020 років. У межах цього проекту наступний пілотний проект у футбольній пропозиції розпочався з сезону 2021/2022 років: це буде впровадження проекту "Color Teams" ("Кольорові команди").

Проект "Молодіжний футбол з рівними можливостями", на думку фахівців Королівського нідерландського футбольного союзу (KNVB), базується на трьох основних принципах:

- немає (більше) надскладного питання про відбір невеликої групи гравців у дуже юному (молодшому шкільному) віці, бо масове завершення заняттями футболу відбувається саме у цьому віці;
- кожен юний футболіст отримує однакову пропозицію щодо частоти участі у навчально-тренувальних заняттях та контролю рівня підготовленості;
- заняття футболу проходять у безпечній, інклюзивній педагогічній та спортивно-ігровій атмосфері для всіх учасників процесу спортивного відбору та навчання грі.

На даний час у Нідерландах налічується більше сотні професійних футбольних регіональних асоціацій, які адаптовано щодо власних умов застосовують принципи рівних можливостей до учнівських команд, щоб кожна дитина могла відчути задоволення від гри та оптимально використати свій потенціал. До цього часу матчі у футбольній пропозиції KNVB завжди базувалися на кількісних показниках пронумерованих за спортивною класифікацією команд, при цьому застосовувався принцип: чим більша кількість команд, тим вищий рівень гри. Цей принцип пронумерованих команд та пов'язана з ними спортивна ієрархія не завжди узгоджувалися з тим, як асоціації діяли за принципами рівних можливостей та організували власні змагальні підрозділи команд. Ось чому KNVB разом із групою дочірніх асоціацій, розташованих у межах всієї країни, шукали покращення для цієї поточної пропозиції змагального процесу.

Кольори замість цифр.

Одним із покращень, які могли б добре відповідати філософії рівних можливостей, є заміна номерів команд кольорами. В асоціаціях, які розвивають структуру молодіжних команд, кожна команда отримує "свій" колір. Для прикладу, "Ю08 синій", "Ю08 червоний" та "Ю08 жовтий" замість Ю08-1, Ю08-2 та Ю08-3. В результаті ієрархія практично негайно зникає. KNVB веде перемовини ще з десятьма регіональними асоціаціями щодо пілотного проекту, у якому віковій категорії Ю07 та Ю08 будуть класифіковані за кольором. Ці команди просто гратимуть у регулярних змаганнях KNVB, але на сайті асоціації Voetbal.nl буде вказуватися виключно колір команд. Цей пілотний проект розпочався з початком футбольного сезону 2021/2022 років.

KNVB постійно проводить моніторинг щодо того, як усі сторони сприймають пілотний проект з використанням кольорів. Тому постійне якісне і кількісне тематичне соціологічне дослідження проводиться як із гравцями, так і з усіма безпосередніми учасниками. Це тренери та батьки гравців, а також професійні працівники та волонтери асоціацій-учасниць. За результатами цих досліджень, KNVB, після консультацій з регіональними асоціаціями, може, при можливості, скоригувати та покращити пілотну програму на наступні сезони.

Найвідомішою та найуспішнішою футбольною школою Нідерландів є академія амстердамського футбольного клубу "Аякс" – "De Toekomst", що в українській редакції звучить як "Майбутнє". Однією з основних складових успіху "Аякса", як великого сучасного футбольного бренду і клубу, вже протягом тривалого часу залишається його дитячо-юнацька школа або добре відома у футбольному світі академія "De Toekomst". У сучасному футбольному світі тільки деякі надбагаті футбольні

клуби можуть дозволити собі комплектувати команду виключно за допомогою зірок. Тому добротна високоякісна футбольна академія – це необхідна умова для вдалих виступів як у національному чемпіонаті, так і на міжнародній арені. У цьому контексті "Аякс" – взірць для наслідування, а його футбольну школу справедливо вважають однією з найкращих у світі. Серед основних особливостей організації роботи футбольної академії амстердамського "Аякса" є:

1. Ключовий девіз академії "Аякса" – "Створення і розвиток футбольних особистостей майбутнього".

Оскільки назва футбольної академії "Аякса" – "De Toekomst", у перекладі з нідерландської звучить як "Майбутнє", тому основна філософія академії полягає у вихованні гравців для майбутнього голландського футболу. Як правило, вихованці футбольної академії "Аякса" – це футболісти, котрі максимально адаптовані до вимог дорослого професійного спорту. Окрім звичного навчально-тренувального процесу для молодих футболістів тренери часто проводять додаткові заняття, зокрема, з акробатики та з дзюдо з метою покращення координації ігрових рухів на футбольному полі.

2. Велика кількість дитячих, дитячо-юнацьких і молодіжних команд з футболу у системі клубу.

Академія налічує 12 команд різних вікових груп – від команди юних футболістів "До-8" ("U-8") до команди юніорів "До-18" ("U-18"), яка є номінально найважливішою – "першою" командою футбольної академії "Аякса". Для наймолодших футболістів навчально-тренувальні заняття проводяться тричі на тиждень, тоді як для старших груп – 4-5 разів протягом цього ж часу. 95% юних футболістів "Школи майбутнього" мають голландське громадянство, хоча значна частина з них народжена не у Нідерландах. Іноземця беруть в молодіжну команду лише за умови, що в ігровому плані він значно випереджає своїх ровесників, тому його попередній перегляд відбувається з юнацькою командою, яка на рік старша від нього.

3. Удосконалення сильних ігрових сторін і якостей.

Система навчально-тренувальних занять побудована переважно на удосконаленні сильних ігрових сторін талановитих гравців з метою доведення їх можливостей до максимального рівня досконалості на конкретному етапі спортивного відбору. Кожен гравець має змогу займатися на індивідуальних заняттях з різними тренерами, які спеціалізуються в певних напрямках футбольної діяльності (техніка, тактика, фізична підготовка, фрістайл, тренери гравців різних амплуа). Чим старшим стає гравець, тим більшу кількість додаткових занять він може і повинен відвідати.

4. Навчання, тренування і удосконалення виконання ігрових дій юних футболістів двома ногами.

В академії "Аякса" вважають, що футболіст високого класу повинен однаково добре грати у футбол двома ногами. Але у більшості гравців зазвичай одна з ніг є "сильнішою", тому у процесі навчально-тренувальних занять на неї одягають гетру-шкарпетку зеленого кольору, а на "слабшу" – помаранчевого. Після цього у процесі навчання, тренування і удосконалення цілеспрямовано працюють над розвитком «слабшої» ноги. Як тільки гра "слабшою" ногою досягає рівня "сильнішої", гравцеві дозволяють одягати на навчально-тренувальних заняттях дві однакові зелені гетри-шкарпетки.

5. Універсалізм гравців.

Ігровий універсалізм гравця – основна з вимог сучасного футболу. Саме тому із 8-річного віку за кожним юним футболістом закріплюють певну зону у позиційному ігровому розташуванні (ворота, захист, півзахист, напад). У 12-річному віці йому ненав'язливо пропонують конкретну ігрову позицію і декілька альтернативних (зазвичай, дві-три) та пояснюють тонкощі гри у них. Внаслідок такого підходу, випускники академії мають навички грати на кількох різних позиціях.

6. Відсутність глибокої аналітики гри в дитячих, дитячо-юнацьких і молодіжних командах.

Техніко-тактичні дії футболістів молодіжних команд не підраховуються, оскільки фахівці вважають, що це не дає змоги юним футболістам грати максимально вільно, легко і розкуто. Даний підхід щодо аналітичного підрахунку ігрових дій з'являється вже на етапі дорослого футболу. Проте у штатному розкладі клубу існує посада тренера-відеоаналітика, завдання якого полягає у показі дітям відеофрагментів їх вдалих ігрових дій (забитих м'ячів, голів чи просто нестандартних красивих передач м'яча тощо). Це роблять з метою підвищення впевненості дітей у власних ігрових силах і якостях.

7. Тактична схема.

У командах всіх вікових груп грають за однією загальноприйнятою тактичною схемою 1 + 4 + 3 + 3. Це сприяє плавному переходу гравця з однієї вікової групи в іншу.

8. Методика "TIPS".

Для набору в академію тренери відбирають згідно чотирьох основних критеріїв:

1) технічні навички (Techniques); 2) ігровий та загальний інтелект (Intelligence); 3) особистісні якості (Personality); 4) швидкісні якості (Speed).

Антропометричні дані футболістів в академії "De Toekomst" НЕ ВІДІГРАЮТЬ ЖОДНОГО ЗНАЧЕННЯ.

9. Шкільна освіта.

Футбольне клубне життя юних талантів є важливою частиною повсякденного життя багатьох дітей. Проте в академії «De Toekomst» значну увагу звертають і на шкільну освіту своїх вихованців. Якщо гравець погано навчається в школі, то після розмови з тренером йому можуть заборонити тренуватися до моменту відновлення стану успішності. Зазначимо, що це правило поширюється лише на дітей старших класів (вікові групи 12-17 років).

10. Відрахування гравців.

Відрахування футболістів відбувається лише в кінці сезону. При цьому, якщо гравець не прогресує протягом сезону, то його батьків попереджають про це завчасно, даючи шанс виправити недоліки та помилки. Але навіть у випадку відрахування академія намагається допомогти своєму вихованцеві знайти новий клуб.

Загалом, "Аякс" – яскравий приклад для інвестування значних коштів не тільки у фінансово-економічні сфери, але й часу та сил у виховання та розвиток власних футбольних талантів. Такий шлях повністю виправдовує себе і практично доводить, що клуб, де чітко побудована стратегія розвитку з часом може досягнути значних спортивних досягнень навіть при обмеженому фінансово-економічному ресурсі.

Згідно даних Арно Пайперса [5], який тривалий час працював у структурі Королівського футбольного союзу Нідерландів, тренував юнацькі збірні команди Голландії, очолював методичний відділ нідерландського футбольного союзу, успішна система голландського футболу створювалася й удосконалювалася протягом півстоліття. Такий тривалий час

становлення системи дитячо-юнацького футболу Нідерландів свідчить про високу ефективність організації діяльності футбольної галузі під керівництвом Королівського футбольного союзу Нідерландів.

Розглядати футбольну галузь Голландії як високорозвинуте господарство можна з таких двох точок зору:

1. Професійні футбольні клуби (два вищих дивізіони чемпіонату Нідерландів з футболу – Ередивізі та Еерстедивізі).
2. Базовий дитячо-юнацький і аматорський рівень.

Система голландського футболу почала створюватися більше, ніж п'ятдесят років тому. Спочатку вся країна, згідно законодавчого рішення Королівського футбольного союзу Нідерландів, у футбольній сфері була розподілена на шість основних регіонів. До складу кожного з цих регіонів входить від одного до двох великих населених пунктів з розгалуженою і максимально задіяною футбольною інфраструктурою.

У Нідерландах загалом налічується близько чотирьох тисяч футбольних клубів з різним рівнем інфраструктурної складової. Проте професійними футбольними клубами є тільки ті, що виступають у двох вищих голландських дивізіонах – Ередивізі та Еерстедивізі. Всі інші футбольні клуби є аматорськими. Більшість з них перебувають у муніципальній власності і розвиваються за рахунок державних бюджетних коштів, оскільки уряд Нідерландів вважає, що заняття спортом є дуже важливими для розвитку громадянського суспільства. Керівники державних муніципалітетів мають переконання, що спланована і продумана рухова активність з м'ячем чи без м'яча забезпечує юним поколінням здоровий психологічний і фізичний розвиток та вирішує значну кількість соціальних проблем.

Залучення дітей до гри в футбол відбувається за рахунок того, що юному таланту дають змогу вільно розвиватися як в ігровому, так і життєвому плані. Глобально-гармонійна мета такого підходу полягає у тому, щоб у талановитої дитини визрівали певні ігрові та раціональні життєві ідеї, що дозволятимуть ефективно їх застосовувати у спортивній діяльності, а ще краще – у житті. Це глибоко науково продуманий комплекс спеціалізованого навчання та спортивної підготовки, спрямований на розвиток і удосконалення юного футбольного таланту.

У той момент, коли дитині з нідерландської сім'ї виповнюється шість років, і батьки хочуть, щоб хлопчик чи дівчинка відвідували заняття з футболу, – до їх послуг один з близько чотирьох тисяч регіональних аматорських спортивних клубів, де культивується футбол. Кількість дітей, яких батьки приводять на набір в один спортивний клуб одночасно, може становити шістдесят-вісімдесят юних футболістів. Всіх дітей, які прийшли на перше заняття, розподіляють на вісім-десять груп кількістю від шести до десяти чоловік у кожній із навчальних груп.

У розпорядженні кожного клубу, як правило, є два – три трав'яних поля і, як мінімум, одне штучне футбольне поле, тому місця для навчально-тренувальних занять вистачає всім. Окрім того, на території футбольного клубу є інфраструктурна будівля клубного кафе, де батьки в очікуванні своїх дітей, які займаються на футбольних полях, можуть відпочити і почекати на дітей. Обов'язковим для кожного клубу є стоянка-паркінг, як для автомобілів, так і для велосипедів. У клубах постійно безкоштовно працюють до двадцяти-тридцяти волонтерів-добровольців. Це пов'язано з тим, що ці люди, за їхніми ж переконаннями, хочуть бути частиною життя свого суспільства. Нідерландська система навчання гри в футбол діаметрально протилежна, наприклад, тій, яка склалася, скажімо, у США, де будь-який клуб націлений на те, щоб заробляти значні кошти.

У структурі голландських спортивних клубів працюють на громадських засадах президент або керівник клубу, його секретар, багато представників фахово-технічного персоналу. Більшість приходять до клубу ввечері, після своєї основної роботи. А поля та інше майно утримуються на ті кошти, які вдається виручити у клубному кафе та отримати від спонсорів і меценатів. З цих же грошей оплачується участь у дитячих футбольних турнірах. Задіяність влади у розвитку футболу не обмежується лише будівництвом ігрових полів – муніципалітети також беруть участь у їх утриманні та удосконаленні з точки зору професійної необхідності та зручності для всіх членів клубу.

Тільки у Роттердамі налічується понад 30 футбольних клубів, які мають високоякісні трав'яні футбольні поля, а підстригають траву на їхніх полях працівники однієї фірми, одні й ті ж фахівці, які переїжджають з одного футбольного поля на інше. Всі витрати на такі заходи фінансуються з бюджету та фондів міста.

Ще сорок-п'ятдесят років тому інфраструктура аматорських клубів у Голландії була дуже скромною: максимум два футбольних поля та старенька клубна будівля. Сьогодні більшість великих клубів у містах з населенням від сто тисяч і більше, це – майже навчально-тренувальний табір "Мілана" або "Баварії", для прикладу. При цьому будь-які питання оренди чи майнових і територіальних прав завжди вирішуються на рівні муніципалітетів. Якщо, припустимо, у клубу було шість полів у центрі міста, місцевий мер може запропонувати побудувати три штучних і шість трав'яних полів, нову клубну будівлю, але не у центрі, а на околиці міста з великою автостоянкою. Запускається спеціальний автобусний маршрут і дітей вже можна безпечно возити на заняття. Це коштує великих грошей – близько 30 мільйонів євро. Зате ті самі шість полів у центрі можуть коштувати 60 мільйонів. І клуби погоджуються на такий переїзд – вони від цього тільки економічно та іміджево виграють. Ось чому в наші дні нерідко можна побачити на околицях середніх за розмірами голландських міст величезні сучасні футбольні комплекси.

За те, що їх дитина займається футболом батьки платять невелику, практично символічну, суму – приблизно 100 євро на рік. Вікові групи – кожна по два роки – маркуються літерами від "F" до "A". Кожна група складається із семи – восьми дітей. Деякі клуби формують групи дітей залежно від рівня їх підготовленості – наприклад, найсильніша група молодшого віку називається "F1". Інші клуби обирають змішаний принцип відбору та селекційної роботи з учнями.

Нові гравці – хлопчики і дівчатка – приходять в клуб постійно. Два роки займаються на початковому рівні, а потім переходять на рівень "E" – для восьми – десятирічних. Потім йдуть "D" – для дітей 10 – 12 років, "C" – 12 – 14 років, "B" – 14 – 16-річних. Нарешті, вищий рівень підготовки – "A", для 16 – 18-річних футболістів. Кількість команд у кожній віковій групі поступово зменшується.

Якщо у клубі спочатку при наборі юних футболістів розпочинають з комплектування восьми груп, то для 12-річних залишається шість груп, а в старшій групі – тільки чотири повноцінних групи. Ця система досить складна, але вона дозволяє поступово проводити відбір найсильніших. Оскільки у Голландії мало хто з хлопців не хоче займатися футболом, в клуби їх приходять дуже багато. Кілька років вони всі займаються із задоволенням, але поступово деякі припиняють працювати, відбувається відсів. До 12 років кожна дитина ще мріє вирости до рівня гравця "Аякса", "Ейндховена", "Фейєнорда" і

національної збірної. Навіть якщо не зовсім добре вміє грати у футбол. А ось у 13 - 14-річному віці хлопцеві вже починає реалістичніше ставитися до життя і оцінювати свої здібності. А дехто віддає перевагу переходу в інші види спорту - наприклад, у плавання або у дуже популярний у Нідерландах ковзанярський спорт.

Ті ж, хто "доросте" у клубі до 18 років, можуть виступати в дорослих командах, які грають в аматорських лігах, розподілених на декілька дивізіонів. А такі команди є у кожного з майже чотирьох тисяч клубів, причому у деяких клубах може бути до 18 команд різного віку та кваліфікації. На матчі першої аматорської ліги часто приходять до двох-трьох тисяч глядачів. Багато з них - це ті, хто відіграв у молодших за рангом командах того ж клубу, і прийшов подивитися, як грають "старші". Для дітей, починаючи з шести-восьми років, також проводяться офіційні регіональні змагання. Їх організовують шість регіональних відділень Королівського футбольного союзу Нідерландів.

Десять відсотків від коштів, отриманих за навчання дітей гри у футбол, клуби перераховують Королівському футбольному союзу. З цих доходів виділяються кошти на зарплату 30 - 35 штатних співробітників регіональних відділень, які якраз і займаються організацією всього футбольного процесу. Такі відділення працюють у тісному контакті зі штаб-квартирою футбольного союзу, і, тому виходить, у кращому розумінні, замкнуте коло: чим успішніше виступає голландська збірна на міжнародній арені, тим більше дітей хочуть займатися футболом і приходять на заняття у професійні футбольні клуби [5, 6].

Тому перспективи подальших досліджень полягають у науковому, науково-практичному і науково-методологічному пошуку розв'язання основних завдань спортивного відбору, селекції та ігрової орієнтації у системі дитячо-юнацького і професійного футболу України з елементами використання позитивного досвіду і вибіркової трансляції нідерландської системи організації, проведення та науково-методичного забезпечення навчання гри та спортивного відбору, селекції й ігрової орієнтації футболістів.

Висновки.

1. У Нідерландах футбол є невіддільною частиною голландського суспільства та однією з найрозвинутіших і найприбутковіших галузей економіки.

2. Основними особливостями ефективної організації, проведення та реалізації аспектів спортивного відбору футболістів у Нідерландах є:

- використання науково обґрунтованої моделі TIPS (Techniques - технічні навички; Intelligence – загальний та ігровий інтелект; Personality - особистісні якості; Speed - швидкісні якості), яка оцінює техніку, розуміння гри, особистість та ігрову швидкість футболіста. Для кожної складової є десять критеріїв, які враховуються при відборі талановитих гравців. Гравці отримують спеціальний паспорт, в якому фіксуються всі їх спортивні досягнення.

- застосування концепції профайлінгу "Locking Wheel Nut Model" (LWNM), яка дозволяє інтегрувати різні дисципліни, такі як навколишнє середовище, психологія, соціологія, фізіологія, техніка та тактика, для побудови індивідуального профайлу гравця та надання йому найвідповіднішого навчального середовища.

- збір, аналіз та практичне використання у процесі спортивного відбору та селекції ігрових показників футболіста за допомогою сучасних технологій, таких як GPS-трекери, веб-скрейпери і автоматизоване навчання, для отримання об'єктивних даних про футбольну продуктивність, стиль гри та потенційні можливості розвитку гравця.

3. Використання позитивного досвіду і вибіркової трансляції нідерландської системи організації, проведення та науково-методичного забезпечення навчання гри та спортивного відбору, селекції й ігрової орієнтації футболістів може надати новий імпульс у сучасних умовах розвитку футболу в Україні в умовах воєнного стану та перебудови причетних до футболу галузей економіки у післявоєнний час.

Література

1. Артамонов, В. О. (2023). Способи популяризації фізичної культури серед учнів старших класів закладів загальної середньої освіти у сільській місцевості. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (7(167)), 9-13. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7\(167\).01](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).01)

2. Дулібський, А. (2021). Організація спортивного відбору в системі дитячо-юнацького і професійного футболу Англії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (6(137)), 60-65. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6\(137\).14](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6(137).14)

3. Дулібський, А. (2021). Спортивний відбір, селекція та ігрова орієнтація футболістів у Бельгії. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (7(138)), 50-57. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7\(138\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7(138).10)

4. Дулібський, А. В., Когут, Ю. В., Мартиняк, Ю., & Строкун, М. Я. (2023). Спортивний відбір та селекція до клубних і національних збірних команд Німеччини у чотирирічних циклах підготовки до змагань. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (7(167)), 78-83. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7\(167\).15](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).15)

5. Офіційний сайт Королівського нідерландського футбольного союзу (Koninklijke Nederlandse Voetbalbond або KNVB). – Режим доступу: <https://www.knvb.nl/>.

6. Офіційний сайт юнацької академії футболу футбольного клубу "Аякс" (англомовна версія). – Режим доступу: <https://english.ajax.nl/club/youth-academy/>

References

1. Artamonov V. O. Methods of promoting physical education among high school students in a rural location. *Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*. Issue (7(167)), 9-13. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7\(167\).01](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).01)

2. Dulibskyy A. (2021). Organization of sports selection in the system of children's and youth and professional football in England. *Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*, (6(137)), 60-65. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6\(137\).14](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.6(137).14)

3. Dulibskyy A. (2021). Footballers' sports selection and game orientation in Belgium. Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports), (7(138), 50-57. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7\(138\).10](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2021.7(138).10)

4. Dulibskyy Andriy, Kohut Yuriy, Martynyak Yuriy, Stokun Mykhaylo. (2023). Selection for the club and national teams of Germany in four-year cycles of preparation for competitions. Scientific journal National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports), (7(167), 78-83. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7\(167\).15](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2023.7(167).15)

5. Official site of the Koninklijke Nederlandse Voetbalbond. - Access mode: <https://www.knvb.nl/>.

6. Official site of the Ajax's youth academy. - Access mode: <https://english.ajax.nl/club/youth-academy/>

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.9(169).11

УДК: 796.011.1

Жерновнікова Я.В.

**к.п.н., доцент кафедри інформатики та біомеханіки
Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків**

Казак В.Ю.

ст. викладач кафедри фізичного виховання НТУ «Харківський політехнічний інститут», м. Харків

Алексенко Я.В.

**ст. викладач кафедри інформатики та біомеханіки
Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків**

Єфременко А.М.

к. фіз. вих., доцент

доцент кафедри легкої атлетики Харківської державної академії фізичної культури, м. Харків

Фоменко В.В.

викладач кафедри фізичного виховання НТУ

«Харківський політехнічний інститут», м. Харків

ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВ ТА НАПРЯМКІВ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ ТА СПОРТУ У ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Загострюється питання вдосконалення форм та змісту освіти у сфері фізичного виховання та спорту з урахуванням поточних особливостей функціонування системи освіти України. Мета – визначити шляхи вдосконалення процесу підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання та спорту. Методи: теоретичні методи педагогічного дослідження. Результати та їх обговорення. Виявлені актуальні тенденції у навчальному процесі при підготовці майбутніх фахівців галузі фізичного виховання та спорту. Встановлено, що вони не є короткотривалими, але будуть поглиблювати подальшу кризу традиційного підходу до формування процесу підготовки фахівців. Представлені шляхи модернізації освітнього середовища з урахуванням особливостей професійної діяльності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту у сучасних умовах її реалізації. Аналіз ускладнень, що супроводжують навчальний процес сучасних здобувачів дозволяє констатувати недостатність доповнення існуючих навчальних програм сучасними формами та змістом. Існує реальна потреба у нормативно-правовому урегулюванні особливостей дистанційного навчання та розробки положень побудови індивідуальних освітніх траєкторій з урахуванням специфіки підготовки фахівців сфери фізичного виховання та спорту у закладах освіти України. Висновки. Проведене дослідження дозволяє визначити шляхи вдосконалення процесу якісної підготовки фахівців з фізичного виховання та спорту. Наразі неможливо організувати якісний навчальний процес без залучення сучасних інформаційно-комунікативних технологій та поглиблення співпраці закладів освіти зі спортивними організаціями, які функціонують за місцем проживання здобувачів освіти. Перевагу матимуть ті навчальні програми, що зможуть якісно забезпечити засвоєння здобувачами практичних навичок з фаху з урахуванням можливостей дистанційного навчання. Подальші дослідження спрямовані на оцінку реального стану ефективності формування професійної компетентності майбутніх тренерів з виду спорту.

Ключові слова: професійна компетентність, ЗВО, фізична культура, спорт, система освіти, дистанційне навчання.

Zhernovnikova Ya., Kazak V., Aleksienko Ya., Yefremenko A., Fomenko V. Determination of prospects and directions for improving the training of specialists in the field of physical education and sports in educational institutions of Ukraine. The issue of improving the forms and content of education in the field of physical education and sports, taking into account the current peculiarities of the functioning of the education system of Ukraine, is intensifying. Aim – to determine ways to improve the process of training future specialists in physical education and sports. Methods: theoretical methods of pedagogical research. Results and discussion. Actual trends in the educational process in the preparation of future specialists in the field of physical education and sports were revealed. It is established that they are not short-term, but will deepen the further crisis of the traditional approach to the formation of the process of training specialists. Ways of modernizing the educational environment are presented, taking into account the peculiarities of the professional activity of future specialists in physical education and sports in modern conditions of its implementation. Analysis of the complications accompanying the educational process of modern students allows us to state the insufficiency of supplementing the existing educational programs with modern forms and content. There is a real need for regulatory and legal regulation